

УДК 338.22

В.М. Богдан

Перший заступник голови відділення економіки і управління Української академії наук, доктор економіки, академік УАН, м. Київ

ВЕЛИКИЙ КИЇВСЬКИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ — НОВИЙ НАПРЯМ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Висвітлено проблематику використання моделі розвитку промислового комплексу Києва як напрямку інноваційної політики держави. Автор розкриває зміст поняття “технополіс” та наголошує, що технополіс може розглядатися як сучасна форма територіальної інтеграції науки і високорозвиненого виробництва (як різновид вільної економічної зони), що забезпечує безперервність інноваційного циклу. Наводяться результати експерименту, що стосувався перспектив формування київського технополісу.

Ключові слова: інновації, технополіс, муніципальний розвиток, інноваційна активність

Економічні перетворення мають ґрунтуватися на реальних можливостях і наявному потенціалі прогресивних сил суспільства з урахуванням національних особливостей України.

Інноваційна діяльність (введення новинок, нововведення) — це діяльність, спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг.

У монографії “Формування інноваційної політики підприємства в перехідний період” автор статті, врахувавши певною мірою результати проведених раніше досліджень, розглянув проблеми формування нової інноваційної політики підприємств у перехідний період та здійснив аналіз цього переходу з наукових позицій [1]. Зокрема, багато уваги приділено висвітленню досвіду використання моделі розвитку промислового комплексу Києва як напрямку інноваційної політики держави.

В Україні практика регулювання інноваційної діяльності базується на двох основних постулатах:

1) інноваційна активність зумовлена непередбаченими проривами у сфері наукових знань;

2) зміна економічної кон'юнктури викликає відповідні зміни інноваційної активності.

У столиці України інноваційний розвиток розпочався під гаслами науково-технічного прогресу (НТП) на основі науково-технічної програми розвитку промислового виробництва. Програма розвитку НТП Києва дала позитивні практичні результати, але вони були недосконалими внаслідок ігнорування економічних методів управління.

Історично склалося так, що серед промислових центрів України концентрація чиновників інноваційної сфери найбільшою є в Києві. За період економічних реформ кияни мали змогу неодноразово переконатися в ефективності впровадження інноваційних наукових розробок і технологій на підприємствах столиці. Інноваційний шлях розвитку промисловості Києва як система прискорення науково-технічного прогресу є єдиним правильним вибором у світлі сучасних реалій.

Необхідно зауважити, що найпоширенішим у розвинених країнах економічним інструментом прискорення НТП є технополісна концентрація розвитку.

Технополіс — це найважливіший елемент сучасної ринкової системи. Така організаційна форма розроблена для поєднання підприємств, інноваційних компаній, вищих навчальних закладів, консультаційних та інших фірм з метою реалізації інноваційної стратегії державних і місцевих органів управління.

Технополіс може розглядатися нами як сучасна форма територіальної інтеграції науки і високорозвиненого виробництва (тобто як різновид вільної економічної зони), що забезпечує безперервність інноваційного циклу на основі наукових досліджень та їх впровадження, або як форма адміністративного розвитку, котра полягає у створенні спеціалізованих структур, спрямованих на організацію й забезпечення взаємодії бізнесу, виробництва, науки і місцевої влади.

У технополісі формується правове й економічне середовище для діяльності венчурних (ризикових) підприємств, що дає змогу відбирати конкурентоспроможні проекти для створення нової техніки і технологій, готувати досвідчені кадри, проводити прикладні дослідження і промислове освоєння новацій, створювати підприємницькі структури відповідно до певних напрямів науково-технічного прогресу. Втім, рівень використання новацій в окремих країнах світу й регіонах неоднаковий і залежить від здатності соціально-економічного середовища до споживання новацій. Японія є типовим прикладом країни, що обрала інноваційний шлях розвитку. Використання інноваційного потенціалу в Японії сягає 85 %, у США — 60, у Росії — понад 5 %, а в Україні цей показник менший ніж 3 %.

Зважаючи на зазначене вище, можемо зробити висновок, що інноваційний шлях розвитку промисловості Києва доцільно ґрунтувати на стратегії технополісної концепції. Формування Київського технополісу має здійснюватися на економічній основі в умовах рівноправного партнерства всіх вхідних ланок. Необхідність негайного вжиття заходів державного регулювання, спрямованих на створення системи ресурсів, інституту управління й ринку власності, зумовлена критичною ситуа-

цією, що загрожує національній безпеці України: ймовірністю втрати економічного потенціалу інтелектуальних ресурсів, який міститься у фундаментальних дослідженнях і прикладних розробках, виконаних науковою елітою України за роки існування УРСР та в останні десятиріччя.

Киянам слід подолати протиріччя між обсягами завдань, котрі кожному великому місту потрібно вирішувати на шляху до екологічно сталого розвитку, та можливостями їх своєчасного розв'язання за рахунок активізації інноваційного фактора та реалізації інвестиційної політики, яка може це забезпечити.

З одного боку, міський розвиток вимагає досить великої кількості інновацій, передусім для технологічної модернізації промисловості, транспорту, міського господарства, житлово-комунального комплексу, захисту міського та природного середовища тощо. З іншого — упродовж останнього десятиріччя науково-технічний потенціал України, і Києва зокрема, руйнується і втрачає функціональні якості. Причина цього полягає в недостатності фінансування та дефіциті державних, регіональних і міських замовлень на НДДКР, результати яких могли б технологічно й організаційно забезпечити перехід до інноваційної моделі розвитку за принципами екологічної сталості. На цьому тлі інноваційний бізнес розвивається вельми повільно, оскільки не має належної підтримки з боку держави і міста у вигляді відчутних стимулів, пільг тощо.

Розвиток міста за суттю є процесом новоутворень (організаційних, технологічних, матеріально-технічних, соціальних). Заміна у виробництві та побуті старого новим підвищує ефективність міських підсистем, покращує якість міського життя для все більшої кількості городян. Розвиток міста може бути повільним або швидким, спонтанним чи впорядкованим, розбалансованим або збалансованим залежно від того, як формується потік та характер інновацій, що засвоюються та експлуатуються міськими підсистемами. Суттєво важливо, в якій послідовності створюються і впроваджуються інновації, а також чи є вони окремими актами або комплексами взаємоузгоджених нововведень, що модернізують кілька взаємопов'язаних технологій. Усе це дає підстави виділити як окремий вид творчої діяльності та напрям міської політики інноватику — теорію і практику створення, розповсюдження, засвоєння та використання інновацій з метою вирішення нагальних проблем життєдіяльності сучасного міста.

Активна інноваційна політика означає, що інноватика має охоплювати всі системи життєзабезпечення міста та його зовнішні функції — промисловість, науку, освіту, транспорт, зв'язок, управління, інформаційну і природоохоронну діяльність тощо. Для кожної сфери потрібно підготувати відповідну програму розроблення та засвоєння інновацій, через які підвищується ефективність основних, допоміжних і сервісних технологічних процесів. Головним інструментом активної інноваційної політики є своєчасні замовлення з боку міської влади на наукові й технологічні розробки, потрібні для вдосконалення технологій у міському господарстві, закладах соціальної інфраструктури, управлінні містом. Для обґрунтування соціального й технічного

змісту таких замовлень необхідні перманентні аналітичні та прогнозні дослідження функціонування і розвитку міста, нових можливостей, що впливають з новітніх НДДКР та інформаційно-комп'ютерних технологій.

За час проведення київського експерименту було створено методики, структури, фінансовий механізм використання досягнень науки для розвитку виробництва, у тому числі й для поліпшення основних показників наукової діяльності. Наукове опрацювання результатів цього великомасштабного експерименту дало можливість зафіксувати незвичайні факти, пояснити їх, встановити закономірності інноваційної діяльності, зробити її високоефективною. Відкриті закономірності дістали такі назви:

1. *Київський фінансовий парадокс*. У деяких випадках в умовах необмеженого фінансування було з'ясовано, що збільшення обсягів фінансування призводить до зменшення показників економічної ефективності інновацій. Причиною цього економічного парадоксу вважаємо відсутність гармонізації розвитку освіти, культури та інноваційної сфери.

2. *Закон критичної наукомісткості виробництва*. Виробництву потрібен тільки певний обсяг узгоджених між собою наукових інновацій, інакше вони зруйнують старе виробництво. За відсутності фахівців з відповідною освітою інновації неефективні.

3. *Закон гармонізації структур*. У певних випадках спостерігався розпад структур на функціональну й організаційну складові, неузгодженість яких спричиняє негативні наслідки.

4. *Закон вібрації структур*. Зміни, що ведуть до руйнування, часто починаються з вібрації структур, порушення соціальних ритмів.

5. *Закон критичної маси інтелектуальної власності*, встановлений німецькими економістами: якщо частка інтелектуальної власності в основних фондах виробництва менша від 12 %, то підприємство приречене на банкрутство в ринкових умовах.

Досвід київського експерименту показав, що нехтування цими законами в інноваційній діяльності призводить до негативних наслідків.

Висновки. Аналіз інноваційної діяльності в господарських структурах Києва, на нашу думку, доводить, що завдяки високому інноваційному потенціалу підприємство може оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища, вести інноваційний пошук і набагато якісніше виконувати свої функції. Водночас низький потенціал не забезпечує такої можливості, а коли новації впроваджуються регулярно, то підприємство перестає зазнавати труднощів зі збутом продукції. Інноваційні рішення у такому випадку є ефективними.

Інноваційна політика підприємства, управління ним мають бути результатом глибокого дослідження ринку, постійного моніторингу дій конкурентів, спиратися на сучасні науково-технічні досягнення у відповідній галузі та ефективно використання інтелектуального і творчого потенціалу працівників. Це даватиме змогу вищому менеджменту розробляти оптимальні інноваційні стратегії, які формуватимуть стратегічні переваги підприємства у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Богдан В.М.* Формування інноваційної політики підприємства в перехідний період : [монографія] / В.М. Богдан. — К., 2005.

Надійшла до редакції __. __. 2011

В.М. Богдан. *Великий киевский эксперимент — новое направление инновационной политики государства*

Осуществляется проблематика использования модели развития промышленного комплекса Киева как направления инновационной политики государства. Автор раскрывает содержание понятия технополис и подчеркивает, что технополис может рассматриваться как современная форма территориальной интеграции науки и высокоразвитого производства (как разновидность свободной экономической зоны), которая обеспечивает непрерывность инновационного цикла. Приводятся результаты эксперимента, касавшегося перспектив формирования киевского технополиса.

Ключевые слова: инновации, технополис, муниципальное развитие, инновационная активность

Bogdan V.M. *Great Kyiv's experiment – new direction of the innovative state policy*

In the article author pays attention to elucidation the problems of using the model of development Kiev's industrial complex as a direction of state innovative policy. Author states the term "techno polis" and emphasizes that techno polis can be a modern form of territorial integration of science and high-technologies (as a free economic zone), which provides the continuity of innovative cycle. The results of experiment which relates to forming Kiev techno polis are stated.

Keywords: innovations, techno polis, municipal development, innovative activity